

Základy Společenských Věd

Jakub Dokulil

30. ledna 2019

Obsah

I Sociologie a Politologie	2		
1 Sociologie	3		
1.1 Moc	3		
1.2 Sociální struktura	3		
1.2.1 Sociální mobilita	4		
2 Politologie	5		
2.1 Úvod	5		
2.1.1 Vztah politologie a ostatních spol. věd	5		
2.2 Představitelé	6		
2.2.1 Sofisté	6		
2.2.2 Platón	6		
2.2.3 Aristotelés	6		
2.2.4 Aurelius Augustin (354 – 430) . . .	6		
2.2.5 N. Machiavelli	6		
2.2.6 Osvícenství	6		
2.2.7 Čeští představitelé politologie	7		
2.3 Politika	7		
2.3.1 Politický pluralismus	7		
2.3.2 Politické programy, Pravice × Levice	7		
2.4 Stát	8		
2.4.1 Teorie vzniku státu	8		
2.4.2 Znaky státu	8		
2.4.3 Funkce státu	8		
2.4.4 Dělení států	8		
2.5 Státní symboly ČR	10		
II Právo	11		
3 Ústava	12		
3.1 Ústavní vývoj	12		
3.1.1 1. období (1848–1918)	12		
3.1.2 2. období (1918–1992)	13		
3.1.3 3. období (1993–)	13		
3.1.4 Struktura ústavy	13		
3.2 Preambule	14		
3.3 I. hlava	14		
3.4 II. hlava	16		
3.4.1 Legislativní proces	17		
3.5 III. hlava	17		
		3.5.1 Prezident	18
		3.5.2 Vláda	18
		3.6 IV. hlava	19
		3.6.1 Ústavní soud	19
		3.6.2 Soustava soudů	20
		3.6.3 Dokumenty o Lidských právech . . .	20
		3.7 V. hlava	20
		3.8 VI. hlava	20
		3.9 VII. Územní samospráva	21
		3.10 VIII. Přechodná a závěrečná ustanovení . .	21
		3.11 Listina základních práv a svobod	21
		3.11.1 Obecná ustanovení	21
		3.11.2 Lidská práva a základní svobody . .	21
		4 Úvod do práva	23
		4.1 Právní vztahy	23
		4.2 Rozdělení práva	23
		4.2.1 Podle místa působnosti	23
		4.2.2 Veřejné a soukromé právo	24
		5 Občanské právo	25
		5.1 Majetkové právo	25
		5.2 Rodinné právo	25
		5.2.1 Vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi	25
		5.2.2 Náhradní rodinná péče	25
		5.3 Závazkové právo	26
		5.3.1 Smlouvy	26
		5.4 Dědictví	26
		6 Trestní právo	28
		6.1 Trestní právo hmotné	28
		6.1.1 Tresty	28
		6.2 Trestní právo procesní	29
		7 Pracovní právo	30
		7.1 Pracovní podmínky mladistvých	31
		III Filozofie	32
		8 Úvod do filozofie	33
		8.1 Filozofické pojmy	33
		9 Řecká filozofie	34
		9.1 Milétská škola	34
		9.2 Pythágoorejci	34
		9.2.1 Pythágoras ze Samu(580–500)	34
		9.2.2 Ostatní pythágoorejci	34
		9.3 Herakleitos	34
		9.4 Elejská škola	35
		9.5 Mladší fyzikové	35
		9.6 Atomisté	35

9.6.1	Démokritos	35	IV	Ekonomie	41
9.7	Sofisté	35	12	Úvod do ekonomie	42
9.8	Sókrates	36	12.1	Vztah ekonomie k ostatním vědám	42
9.9	Platón	36	12.2	Ekonomické systémy	42
9.10	Aristoteles	37	12.2.1	Tradiční, zvykový, ekonomický systém	42
9.11	Stoikéové	38	12.2.2	Příkazový systém	43
10	Středověká Filozofie	39	12.2.3	Tržní ekonomika	43
10.1	Scholastika	39	12.2.4	Smíšený systém	43
10.2	Arabská filozofie	39	12.3	Trh	43
11	Renesance	40	12.4	Živnost	43
11.0.1	Nicolo Machiavelli	40	12.5	Obchodní společnosti	44

Část I

Sociologie a Politologie

1 Sociologie

1.1 Moc

Autorem Teorie moci je **Max Weber**. Podle něj je moc schopnost prosadit názor, zájem, cíl i přes nesouhlas druhých. Moc člověk může dosáhnout

1. Násilí
 - a. Fyzické
 - b. Psychické
 - c. Ekonomické
1. Tradiční moc
 - Moc se předává z generace na generaci (Např. monarchie)
2. Charismatická
 - Člověk má moc díky své osobnosti, hýbající celosvětovými masami... (Papež, Dalajláma)
3. Legální

Základní rozdíl je v dodržování lidských práv.

 - (a) Diktatura
 - Moc je stejně rozdělená jako u demokracie, akorát je ovládána jednou osobou či stranou
 - (b) Demokracie
 - Dodržují se lidská práva, existuje občanská společnost
 - Existuje občanská společnost, tj. jiné společnosti než pol. strany

1.2 Sociální struktura

Síť vztahů mezi jednotlivci.

Tato síť zahrnuje také Spol. role, soc. pozice...

soc. postavení

Závisí na

- Vzdělání
- majetek (příjem)
- spol. prestiž (moc)

Nerovnost

Důležitý prvek rozvrstvení ve společnosti, **řada neovlivnitelných okolností kvůli kterým si lidé nemohou být spol. rovni**, souvisí s rozdíly v majetku, rase, pohlaví, vzdělání...

1.2.1 Sociální mobilita

Sociální mobilita znamená možnost pohybu ve soc. struktuře mezi jednotlivými vrstvami.

Vertikální Soc. mobilita Posun nahoru je např.: nabytí majetku, povýšení, dokončení vzdělání, karierní růst Posun dolů např.: být dlouhodobě nezaměstnaný, alkoholismus, závislost, finanční krize, osobní krize,

horizontální soc. mobilita Nemění se status, ale pouze místo kde člověk žije

Prostorová mobilita Rozdíl v místě kde člověk bydlí.

Mobilita v závislosti na rozdílu věku

intergenerační mobilita se zajímá o výhodnost podmínek pro různé generace.

intragenerační mobilita je porovnání podmínek lidí stejně starých v různých obdobích.

2 Politologie

2.1 Úvod

Politologie vzniká ke konci 19. století oddělením od filozofie. *Polis-logos* (řecký městský stát-politika (zájem o veřejné věci)-věda).

Politologie se zabývá o fungování státu, jeho institucí, státní správy, činnost politických stran, jejich programy, politické chování lidí, spolupráci s cizími státy.

Stát musí mít území, obyvatele, státní správu a instituce, suverenitu vůči ostatním státům a státní symboly. Stát plní fce kulturní, ekonomické, právní, bezpečnostní, sociální . .

Po vzniku politologie jsou dva přístupy:

Americká politologie je pragmatická, hodně analytická, využívá metody statistiky a modelování

Evropská politologie konzervativní přístup, tendence, vyhodnocovat a dávat návody k řešení, *filozofuje*

Počátky: Politologie se zpočátku zabývá důvody vzniku státu. Později se vznikem politických stran se hodně zabývá o participaci (začlenění do moci)

Dnešní politologie Politologové působí poradci státníků.

2.1.1 Vztah politologie a ostatních spol. věd

Vztah k filozofii

Filozofové mají zájem o ideální uspořádání společnosti. (Platón, Aristotelés, sv. Augustýn, Machiavelli)

Vztah k historii

Je dán souvislostí historických událostí a politických rozhodnutí.

Vztah k sociologii

Souvislost společnosti a jejího řízení.

Vztah k ekonomii

Politici řídí ekonomiku. Politická rozhodnutí se projevují v ekonomické situaci.

Vztah k psychologii

Zastrašování mocnými. Využití volebního práva.

Vztah k právu

Znalost právních a volebních systémů.

`beginfig(1); draw (0,0)–(10,0)–(10,10)–(0,10)–(0,0); endfig; end;`

2.2 Nejvýznamější představitelé polit. myšlení

2.2.1 Sofisté

5 stol. před naším letopočtem

„Sekta“ lidí, představitel PROTHAGORAS přichází s myšlenkou že společnost nepotřebuje pravidla, ale stačí se řídit **právem silnějšího** (těm je dovoleno vše).

2.2.2 Platón (427 – 347)

Dílo **Politea** - ústava. Skládá se ze dvou částí, v těch:

Kritizuje všechny tehdejší formy vlády (oligarchie, demokracie - každý by si mohl dělat co chce → anarchie popř. tyranie)

Dává vlastní představu státu rozdělení společnosti do tří stavů, každý se může dostat do každého stavu

- vládců (vzdělaní, **moudří** lidé)
- strážci (odvážní lidé)
- výrobci (umírnění lidé)

2.2.3 Aristotelés (384 – 322)

Dílo politika V tomto díle tvrdí že člověk je *zoon politikon* (tvor společenský), tzn. že k životu potřebuje společnost lidí, lidé zakládají rodiny, z těch jsou obce z těch je stát, ten potřebuje **vládu, ústavu, obranu**.

2.2.4 Aurelius Augustin (354 – 430)

O obci boží Augustin tvrdí, že existují dva světy:

- **Pozemský svět** nedokonalý, plný hříchů
- **Svět božího království** dokonalý svět,

Augustín tvrdí že lidé jsou zatíženi už při narození hříchem, budou-li se lidé řídit radami církve pak se dostane do "dokonalého světa".

2.2.5 Niccolo Machiavelli (1469 – 1527)

Vladař V díle je návod jak se chovat jako panovník, tvrdí že zásadní pro každý stát být sjednocený a silný. Tvrdí že chtěou-li lidé se dostat k moci tak stačí pokud zlikviduje svého předchůdce a jeho rodinu a sympatizanty v co nejkratší době. Tvrdí že lidem je jedno kdo vládne, jen se jim nesmí sahat na majetek.

2.2.6 Osvícenství

J. Locke

Dvě ojednání o vládě v tomto díle dělí státní moc na zákonodárnou a výkonnou. Tvrdí že panovník musí lidem zajistit jejich práva, zejm. na soukromý majetek, pokud tak neudělá lidé mají právo ho odvolat.

Charles Montesquieu

V díle **Duch zákonů** navazuje na Locka přidáním nezávislé soudní moci.

J. J. Rousseau

Společenská smlouva idea o ideálním státu. Na jedné straně se lid dohodne s panovníkem a vytvoří ústní smlouvu. Lid se zavazuje že se nechá svázat zákony a pokud je poruší pak přijme trest. Panovník se zavazuje k respektování zákonů a řízení se jimi.

2.2.7 Čeští představitelé politologie**Česká politika do 19. století**

Jan Hus Kritizuje

2.3 Politika

Politika z hlediska politologie označuje rozhodování určité skupiny lidí či jedince se zájmy řízení a vedení státu či společnosti. V tomto může být vnímána jako **koncepce** (program) nebo jako místo kde se programy střetávají (PS, Senát, zastupitelstvo. . .).

Politický program lze rozdělit na zásadní a dílčí.

Zásadní politický program Takový program vychází z ideologie strany (např. levicová strana má zvýšení důchodů. . .)

Dílčí polit program Tím jsou kroky kterými lze zásadní program naplnit.

2.3.1 Politický pluralismus

Podstatou tohoto pluralismu je že ve společnosti existuje široké spektrum polit stran, které se snaží dostat volbami k moci (participovat se na ní) a prosadit program.

2.3.2 Politické programy, Právce × Levice

Poprvé se rozdělení Právce, Levice po Velké Fr. revoluci. Název odpovídá tomu kdo seděl na jaké straně od panovníka. Na pravici seděli ti kteří kladli důraz na silnou vůli panovníka a tradic, zdůrazňovali lid. práva. Po levici seděli příznivci omezení moci panovníka, zdůrazňovali rovnost a solidaritu.

Pravicové strany: na prvním místě je člověk jako jedinec (aby sám aktivně přebíral odpovědnost), lidská práva a svobody, podpora podnikání, principy demokracie (TOP09, ODS)

Levice: bere člověka jakou součást kolektivu, stát má kontrolu nad všemi oblastmi života, „svazuje lidi“ (ČSSD, KSČM)

Středové strany: KDU-ČSL, ANO,

Extrémisté: SPD, Pirátská Strana,

Antipolitický program: Zájmy mezinárodního míru, protiválečné zájmy, lidská práva

Negativistický prog. Skupina potřebuje voliče aby se dostala k moci a pak absolutisticky vládla.

Pragmatický program: Je vycházející z aktuálních potřeb voličů, lze říct že je lehce populistický (zvýšení příjmů, snížení nezaměstnanosti. . .)

fundamentalistický program: Prosazování nějaké ideologie či náboženství za každou cenu.

2.4 Stát

Stát je politická organizace společnosti.

2.4.1 Teorie vzniku státu

Mocenská t. Machiavelli mluví ve Vladařovi o násilném přisvojení území či získání moci.

Smluvní teorie viz. Spol. smlouva (Russau), viz 2.2.6.

Náb. teorie Mluví o zásahu boží vůle.

Konstitutivně akceptační teorie Stát vzniká na základě rozhodnutí světových velmocí (např. Izrael)

2.4.2 Znaky státu

Území Je ohraničený suchozemský prostor s pobřežními vodami vč. vzdušného a podpovrchového prostoru.

Občané Lidé žijící na území státu a spadající pod státní správu.

St. správa ta je hierarchicky uspořádána (PS, zastupitelstva...)

St. symboly Znaky, vlajka...

Suverenita

Vnější suverenita dána vztahem s vnějšími státy.

Vnitřní suverenita stát garantuje lidem práva, vztah občan – stát (je dán právem)

2.4.3 Funkce státu

Právní fce spočívá v tom že vztah občan-stát je dán právem¹

Ekonomická fce její podstatou je že stát musí vytvořit podmínky pro chod ekonomiky.²

Sociální fce – Stát by se měl postarat o staré, nemocné a lidi kteří jsou bez práce.

Bezpečnostní fce – stát by měl garantovat ochranu zdraví a majetku občanů.

Kulturní fce – podpora tradic památek a zajišťování vzdělávání a vědy.

Vnější fce: Diplomacie podpora zahr. obchodu, bezpečnostní fce.

2.4.4 Dělení států

Dělení podle suverénů (kolik lidí vládne)

Monarchie vládne jeden

aristokracie (oligarchie) vládne skupina

Demokracie vládne lid

¹Stát může pouze to co zákon dovoluje. Občan může vše co zákon nezakazuje.

²také zajistit možnost podnikání a trž. hospodářství.

Podle „hlavy“ státu

Republiky hlava státu je volena, ty pak mohou být podle dělení:

Prezidentské V takové republice prezident reprezentuje výkonou moc, avšak se musí řídit zákony a nesmí rozpouštět zákonodárný sbor. (USA, Argentina, Jižní Korea ...)

Parlamentní Prezident v tomto případě má hlavně reprezentativní moc a jeho pravomoce nejsou silné. Vláda se pak zodpovídá parlamentu. (ČR, SR ...)

Semiprezidentská V takovém případě prezident má silné postavení avšak premiér má rozhodující slovo. (Francie, Rusko)

Kancléřská republika Existuje prezident avšak kancléř má výraznější postavení jak premiér v parlamentní rep. (Rakousko, Německo)

Monarchie moc se předává z generace na generaci

Absolutistická Monarcha stojí nad zákonem, může co chce disponuje armádou ... (Saudská arábie, katar, Omán...)

konstituční V takové monarchii je moc panovníka omezena ústavou. Panovník se musí řídit zákony a dělit se o moc. (Monako, Maroko, Kuvajt, Japonsko...)

Parlamentní Panovník takřka nemá pravomoce, poze reprezentuje moc (Spojené Království, Švédsko, Španělsko...)

Státy podle zřízení

Demokracie Moc vychází z lidu

- dodržování lid práv
- moc vycházející z lidu

Diktatura vládne jeden (Bělorusko, Sev. Koorea, Čína, Venezuela, Kuba)

- struktura a dělení moci podobná jako u demokracie
- moc je ovládána Jednou osobou nebo stranou

Podle územní celistvosti

Federace – USA, Německo, Rakousko

- Stát je složený z několika menších samostatných územních celků, ty mohou mít vlastní legislativu.
- Všechny státy mají společnou ústavu, hlavu státu, měnu, obranu **zahraniční politiku**.

Konfederace – dnes takřka neexistuje, podobné znaky nese EU

- Seskupení více států.
- Legislativa členských zemí musí být v souladu s tou nadřazenou.
- V rámci zahraniční politiky státy mohou vystupovat samostatně.

Unitární stát – stát nečleněný na samostatné územní celky (ČR)

Soustředění moci

Centralizované státy moc je řízena z jednoho centra. (Německo, Rakousko)

Decentralizované moc je řízena z více center. (ČR, JAR)

(a) Vlajka prezidenta republiky

(b) Státní pečeť

Obrázek 2.1: některé státní symboly.

2.5 Státní symboly ČR

Velký státní znak čtvercový štít v 1. a 4. poli je Český 2 ocasý lev ve skoku, 2. pole obsahuje Moravskou orlici, ve 3. poli černá slezská orlice se stříbrným půlměsícem na hrudi. Zvířata se dívají do prava.

Takový znak musí být vyvěšen na státních institucích

Malý státní znak Stříbrný český dvouocasý lev ve skoku. Používá se např. při úředním jednání.

Státní vlajka Tvar obdélníku (strany v poměru 2:3), do poloviny delší strany zasahuje modrý klín, nahoře je bílá, dole je červená. Modrý klín byl vložen až roku 1920 s únorovou ústavou.

Státní barvy Nejčastěji v podobě trokolory. Bílá, červená a modrá jsou státními barvami.

Standarta prezidenta republiky Vlajka prezidenta republiky je bílá, s okrajem skládajícím se z plamének střídavě bílých, červených a modrých. Uprostřed bílého pole je velký státní znak. Pod ním je bílý (stříbrný) nápis PRAVDA VÍTĚZÍ na červené stuze podložené žlutými (zlatými) lipovými ratolestmi.

Viz příloha 4 zákona 3/1993 sb, 2.1a.

Státní pečeť viz příloha 5 zákona 3/1993 sb.

Státní hymna Státní hymnu tvoří první sloka písně Františka Škroupa a Josefa Kajetána Tyla „Kde domov můj“.

Insignie Svatováclavská koruna, žezlo a jablko.

Část II

Právo

3 Ústava

Ústava je základní zákon státu, který má nejvyšší právní sílu.

Původní originální ústava vytvořená tou danou zemí

Přenesená je ústava ovlivněná ústavou jiného státu

dále jsou ústavy psané a nepsané

Psaná ústava od prvně počátku má napsanou podobu, je to dokument se spec. uzákoněním

nepsaná vzniká na základě tradic a zvyklostí

Ústava je **flexibilní** pokud ji lze snadno měnit.

Rigidní ústava je ústava kterou je obtížné změnit.

ústava musí obsahovat

- princip dělení státní moci
- princip brzd a rovnováh, např. vláda potřebuje důvěru sněmovny na to vše dohlíží nezávislá soudní moc
- způsob jmenování a volby představitelů moci

3.1 Ústavní vývoj na území ČR

Vznik ústavy Ústava může být:

revoluční je výsledkem revoluce

dohodnutá schválena zákonodárci

oktrojovaná je vydána panovníkem bez souhlasu parlamentu

Ústava prochází 3 obdobími. Často ke změnám Ústavy dochází na základě změn spol. poměrů. Jejich názvy jsou často odvozeny od měsíce ve kterém byla schválena.

3.1.1 1. období (1848–1918)

Prosincová ústava 1867 Ačkoli jsme součástí Rak-Uhr. tak je pro nás význam, neměla oktrojovaná. Tato ústava má **6 hlav**:

- I. Uzákonění Říšské rady jakožto zákonodárného orgánu (poslanecká + říšská rada)
 - II. Ukotvení práv občanů, zmínka o **duševní, hospodářské a národnostní svobodě**.
 - III. Říšský (Ústavní) soud.
 - IV. Nezávislá soudní moc.
 - V. Výkonná moc, ta je podřízena říšské radě.
 - VI. Dualismus Rakouska a Uherska (společná finanční a vojenská politika).
- Postupně jsou u nás rozšiřována práva. R. 1907 bylo zavedeno **všeobecné rovné hlasovací právo pro muže**.

3.1.2 2. období (1918–1992)

Prozatímní ústava (1918) Tato ústava vzniká jako důsledek rozpadu Rak-Uhr., je pouze dočasná, intenzivně se pracuje na lepší ústavě.

Tato ústava upravuje činnost *Revolučního národního shromáždění* (zákonodárného orgánu), prezidenta a vlády.

Únorová ústava (1920) Tato ústava byla značně inspirována Francouzskou ústavou, avšak ČSR přistupuje k systému parlamentní republiky. Obsahovala **Preambuli** a **6 hlav**

- Zákonodárná moc je reprezentována dvoukomorovým Národním shromážděním (PS + Senát¹).
- Výkonná moc je reprezentována vládou a prezidentem (T. G. Masaryk), funkční období bylo 7 let².
- Vláda je kolektivní orgán výkonné moci, odpovídá PS, která jí může vyslovit nedůvěru.
- Soudní moc je rozdělena do více soudů (Volební soud, Státní soud pro těžké zločiny, Vojenské soudy. . .)
- Všeobecné volební právo pro ženy.

Mnichovská smlouva (září 1938) Končí suverenitu ČSR. Slovensko vyhlásuje autonomii (klerofašistický stát). Vyhlášení protektorátu Čechy a Morava. Existují exilové vlády. V srpnu 1944 E. Beneš vyhlásuje obnovení ústavního pořádku.

Poválečný vývoj Po 2. světové válce získává vliv sovětský svaz, r. 1946 se konají volby do NS, ty vyhrává KSČ, která se postupně dostává k moci (25. února). E. Beneš rezignuje a později umírá.

Ústava 9. května (1948) První ústava umožňující porušování lid. práv (právo na soukromý majetek). Zavádí národní výbory (radnice. . .), vzniká **Slovenská národní rada**, zavedeno plánované hospodářství.

Socialistická ústava (1960) Byla schválena protože bylo konstatováno vybudování socialismu na území ČR. Odtud pochází název státu Československá socialistická republika.

Podle **článku č. 4** má v ČSR vedoucí úlohu Komunistická strana.

Její součástí je **zákon o Československé federaci**, ten říká že ČSSR je státem složený ze dvou rovnoprávných států, České soc. rep. a Slovenské soc. rep. Každý stát měl vlastní vládu a parlament. V rámci federace je zákonodárným orgánem Federální shromáždění³.

Polistopadový vývoj Byl odstraněn čl. č. 4. Budue se právní stát a tržní hospodářství. Oficiálním názvem se ustálil **Česká a Slovenská federativní republika**. 1. září 1992 vyhlásuje Slovenská národní rada Ústavu Slovenské republiky. V listopadu 1992 byl schválen ústavní zákon o zániku ČSFR. 16. prosince 1992 schvaluje Česká národní rada Ústavu ČR.⁴

3.1.3 3. období (1993–)

3.1.4 Struktura ústavy

Ústava se skládá z preambule a 8 hlav.

- I. Základní ustanovení
- II. Moc zákonodárná
- III. Moc výkonná

¹Funkce senátu se tehdy příliš neosvědčila.

²Podobné pravomoce jako dnes, avšak prezident alespoň jednou do roka musí předložit před zákonodárný orgán a podávat správu o stavu republiky, měl právo **kontrasignace** a **suspenzivního veta**.

³FS se skládalo ze dvou komor Sněmovny lidu a Sněmovny národů.

⁴Dohodlo se nástupnictví ČSFR, rozpad proběhl v klidu a míru.

IV. Moc soudní

V. Nejvyšší kontrolní úřad

VI. Česká národní banka

VII. Územní samospráva

VIII. Závěrečná a přechodná ustanovení

Součástí ústavního pořádku ČR je také **Listina základních práv a svobod**.

3.2 Preamble

*My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,
v čase obnovy samostatného českého státu,
věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé,
odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku
v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody
jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů,
kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku,
jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti,
jako součást rodiny evropských a světových demokracií,
odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství,
odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu,
prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme tuto Ústavu České republiky.*

Zapamatovat si: Odkaz na to že ústava vychází z tradic a kultury nejen českých nýbrž i evropských.

3.3 I. Základní ustanovení

článek 1

1. Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.
2. Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

Článek 2

1. Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.
2. Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.
3. Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.
(4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

článek 3

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod.

článek 4

Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

článek 5

Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.

článek 6

Politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním. Rozhodování většiny dbá ochrany menšin.

Článek 7 Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.

Článek 8

Zaručuje se samospráva územních samosprávných celků.

Článek 9

1. Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony.
2. Změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřípustná.
3. Výkladem právních norem nelze oprávnit odstranění nebo ohrožení základů demokratického státu.

Článek 10

Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

Článek 10a

1. Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.
2. K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.

Článek 10b

1. Vláda pravidelně a předem informuje Parlament o otázkách souvisejících se závazky vyplývajícími z členství České republiky v mezinárodní organizaci nebo instituci uvedené v čl. 10a.
2. Komory Parlamentu se vyjadřují k připravovaným rozhodnutím takové mezinárodní organizace nebo instituce způsobem, který stanoví jejich jednací řády.
3. Zákon o zásadách jednání a styku obou komor mezi sebou, jakož i navenek, může svěřit výkon působnosti komor podle odstavce 2 společnému orgánu komor.

Článek 11

Území České republiky tvoří nedílný celek, jehož státní hranice mohou být měněny jen ústavním zákonem.

Článek 12

1. Nabývání a pozbývání státního občanství České republiky stanoví zákon.
2. Nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství.

Článek 13

Hlavním městem České republiky je Praha.

Článek 14

1. Státními symboly České republiky jsou velký a malý státní znak, státní barvy, státní vlajka, vlajka prezidenta republiky, státní pečeť a státní hymna.
2. Státní symboly a jejich používání upraví zákon.

3.4 II. Zákonodárná moc

Týká se navrhování a schvalování zákonů a je představována **dvoukomorovým parlamentem**.

Poslanecká sněmovna: 200 poslanců, pasivní volební právo od 21 let neodvolatelnost, poměrný volební systém, zasedání jsou veřejná, poslanci mají možnost interpelací (t.j. vznést odborný dotaz na člena vlády, ti jsou povinni do 30 dnů odpovědět)

Senát: 81 členů, od 40 let většinová volba

Mandát je získán volbou, úřadu se člověk ujímá složením slibu. Pokud je slib složen s výhradami neo není složen pak mandát neplatí.

Funkce senátora a poslance jsou neslučitelné !!

Imunita: Vzniká proto aby se členové nebáli následků za své konání. Poslanci nemohou být stíháni za výroky pronesené na půdě Parlamentu. Aby mohl být trestně stíhán musí ho komora vydat ke stíhání.

Indemnita: poslanci ani senátoři nejsou stíháni za výroky pronesené mimo hlavní jednací sál, ale v budově parlamentu

Článek 53

1. Každý poslanec má právo interpelovat vládu nebo její členy ve věcech jejich působnosti.
2. Interpelovaní členové vlády odpovědí na interpelaci do třiceti dnů ode dne jejího podání.⁵

Rozpuštění sněmovny Pouze **Prezident republiky** může rozpustit sněmovnu, a to z důvodů:

- Pokud není ani na návrh předsedy PS vyslovena důvěra vládě
- Pokud s rozpuštěním souhlasí 3/5 **všech** (!!!!!) poslanců.
- Pokud není přijat zákon spjatý s důvěrou vlády.

Po rozpuštění pravomoce přebírá **Senát**, avšak nesmí dělat změny v **ústavě**, **přijímat mezinárodní smlouvy**, **rozhodovat o státním rozpočtu**. Zákony zpětně musí být schváleny PS.

Článek 35

1. Poslaneckou sněmovnu může rozpustit prezident republiky, jestliže
 - (a) Poslanecká sněmovna **nevyslovila důvěru nově jmenované vládě**⁶, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny,
 - (b) Poslanecká sněmovna se neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry,
 - (c) zasedání Poslanecké sněmovny bylo přerušeno po dobu delší, než je přípustné,
 - (d) Poslanecká sněmovna nebyla po dobu delší tří měsíců způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a ačkoliv byla v té době opakovaně svolána ke schůzi.
2. Prezident republiky Poslaneckou sněmovnu rozpustí, navrhne-li mu to Poslanecká sněmovna usnesením, s nímž vyslovila souhlas **třípětinová většina všech poslanců**.
3. Poslaneckou sněmovnu nelze rozpustit tři měsíce před skončením jejího volebního období.

Článek 33

1. Dojde-li k rozpuštění Poslanecké sněmovny, přísluší Senátu přijímat zákonná opatření ve věcech, které nesnesou odkladu a vyžadovaly by jinak přijetí zákona.
2. Senátu však nepřísluší přijímat zákonné opatření ve věcech Ústavy, státního rozpočtu, státního závěrečného účtu, volebního zákona a mezinárodních smluv podle čl. 10.

⁵ Otázka musí být opravdu kvalifikovaná a týkat se daného resortu.

⁶ Nedošlo k vyslovení důvěry na 3. pokus.

3. Zákonné opatření může Senátu navrhnout jen vláda.
4. Zákonné opatření Senátu podepisuje předseda Senátu, prezident republiky a předseda vlády; vyhláší se stejně jako zákony.
5. Zákonné opatření Senátu musí být schváleno Poslaneckou sněmovnou na její první schůzi. Neschválí-li je Poslanecká sněmovna, pozbývá další platnosti.

Nadpoloviční kvórum to je zapotřebí při rozhodování o věcech armády (zahraniční mise, válečný stav, pohyb cizích vojsk na území ČR). Je zapotřebí nadpoloviční většina všech Poslanců a Senátorů.

Kvalifikované kvórum je zapotřebí pro změny ústavy viz b. 4 čl. 39. 3/5 všech poslanců a 3/5 přítomných senátorů.

Článek 39

1. 1 Komory jsou způsobilé se usnášet za přítomnosti alespoň **jedné třetiny svých členů**.
2. K přijetí usnesení komory je třeba souhlasu **nadpoloviční většiny přítomných** poslanců nebo senátorů, nestanoví-li Ústava jinak.
3. K přijetí usnesení o vyhlášení *válečného stavu* a k přijetí usnesení o souhlasu s vysláním *ozbrojených sil* České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky, jakož i k přijetí usnesení o *účasti České republiky* v obranných systémech *mezinárodní organizace*⁷, již je Česká republika členem, je třeba souhlasu **nadpoloviční většiny všech** poslanců a nadpoloviční většiny všech senátorů.
4. K přijetí **ústavního zákona** a souhlasu k ratifikaci **mezinárodní smlouvy** uvedené v čl. 10a odst. 1 je třeba souhlasu **třipětinové většiny všech** poslanců a **třipětinové většiny přítomných** senátorů.

3.4.1 Legislativní proces

1. Návrhy zákonů se podávají Poslanecké sněmovně (poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku)

Článek 42

- (1) Návrh zákona o státním rozpočtu a návrh státního závěrečného účtu podává vláda.
 - (2) Tyto návrhy projednává na veřejné schůzi a usnáší se o nich jen Poslanecká sněmovna
2. Vyjádření vlády (má 30 dnů na vyjádření)
 3. PS usnáší o zákonu. (probíhají 3 čtení, během nich je možnost na připomínky a pozměňovací návrhy).
 - jestliže zákon není schválen tak proces končí
 4. Po odsouhlasení zákona je předán Senátu.
 5. Senát má 30 dnů na přijetí zákona. Pokud se nevyjádří je situace chápána že zákon je schválen.
 - Pokud Senát celý zákon zamítne a vrátí ho do PS pokud poslanci chtějí i přesto podpořit zákon je zapotřebí podpora 101 poslanců. Pokud se tak nestane proces končí.
 6. Po schválení nebo přehlasování podstupuje zákon Prezidentovi, ten může využít práva *suspensivního veta*.
 - Po využití práva veta se zákon vrací do PS, pak je postup stejný jako by se vracel ze senátu (**101 poslanců !!**).
 7. Zákon je podepsán Prezidentem, Premiérem a předsedou PS
 8. Vyhlášení ve sbírce zákonů s uvedením vstoupení v platnost.

3.5 III. Výkonná moc

Moc vykonávající zákony. Je představována Prezidentem a Vládou.

⁷Např v NATO nebo OSN.

3.5.1 Prezident

Na Prezidenta ČR může kandidovat každý občan ČR, který je volitelný do Senátu maximálně dvě volební období po sobě. Není z výkonu své funkce odpovědný.

Na prezidenta republiky může být navržen kandidát navržen:

- Občanem ČR s peticí minimálně 50 000 podpisů.
- Nejméně 10 Senátorů.
- Nejméně 20 Senátorů.

Volba je dvoukolová, pokud v 1. kole nikdo nezíská 50%, tak se do 14 dnů po prvním kole koná 2. kolo voleb, pokud dojde k remíze celá volba se opakuje. Prezident skládá slib do rukou předsedy Senátu. Prezident může být trestně stíhán pouze za **vlastizradu**, pak potřebuje být vydán Senátem a pak je souzen Ústavním soudem.

Pravomoce prezidenta:

Zákonodárná moc – zasahuje do zákonodárné moci

- svolává a rozpouští PS,
- může se zúčastnit jednání obou komor Parlamentu
- podepisuje zákony
- vyhlašuje volby do komor parlamentu
- může vrátit zákon zpátky do PS kromě ústavních zákonů

Výkonná moc – prezident vykonává

- jmenuje a přijímá demisi
- jmenování ministrů, premiéra
- demise premiéra-za celou vládu prezidentovi
- demise ministra-prostřednictvím premiéra prezidentovi → nahradí se jiným

Soudní moc: o soudech rozhoduje

- za stavení trestního stíhání
- jmenuje soudce
- právo udělit milost, normálně pro jednoho, amnestii při významných událostech, pro více lidí může zmírnit trest

jmenuje: Profesory, Generály, Vysoké úředníky

Dále: Reprezentace navenek, Velitel ozbrojených sil

3.5.2 Vláda

Vláda je vrcholným orgánem výkonné moci.

Vláda je odpovědná PS, musí získat její důvěru (50 poslanců může vyvolat hlasování o důvěře).

Jmenování: Premiér je pověřen prezidentem pověřením vlády. Podle toho kolik stran je součástí vlády jsou vlády:

Jednobarevná: vláda se skládá z 1 strany

Vícebarevná (koaliční) skládá se z více stran.

Menšinová vláda: vláda nemá 101 hlasů ve sněmovně pak potřebuje podporu

Většinová vláda: má více než 101 hlasů ve sněmovně.

Nově jmenovaná vláda má 30 dnů na vytvoření programového prohlášení a žádá PS o důvěru, pokud ji nezíská prezident má ještě jeden pokus na jmenování premiéra, třetího premiéra jmenuje Prezident na návrh předsedy PS.

3.6 IV. Soudní moc

Je představována systémem nezávislých soudů, nezávislých na zákonodárné a výkonné moci. Dohlíží na dodržování zákonů.

Soudce: nesmí být členem žádné politické strany ani představitelem jiné státní moci.

3.6.1 Ústavní soud

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti.

Soudcem ÚS může být občan který,

- má právnické vzdělání a 10 let praxe v oboru,
- volitelný do Senátu.

Do úřadu je jmenován Prezidentem se souhlasem Senátu na dobu 10 let. Ústavních soudců může být 15. V čele stojí předseda, dva místopředsedové a 4 tříčlenné senáty.⁸

Znát 3 pravomoce ÚS.

- Ochrana ústavnosti – v případě napadnutí zákona rozhoduje rozporu právních předpisů s ústavou

Článek 87

1. Ústavní soud rozhoduje

- (a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
- (b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
- (c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
- (d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
- (e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
- (f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
- (g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
- (h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,

Obrázek 3.1: Pavel Rychetský, předseda ústavního soudu.

⁸Některými problémy se zabývá všech 15 soudců.

- (i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
 - (j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
 - (k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu.
2. Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.
3. Zákon může stanovit, že namísto Ústavního soudu rozhoduje Nejvyšší správní soud
- (a) o zrušení právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu se zákonem,
 - (b) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu.

3.6.2 Soustava soudů

3.6.3 Dokumenty o Lidských právech

Magna charta liber tatum(1215) první dokument o lidských právech, omezuje pravomoc panovníka vůči lidem.

Deklarace práv člověka a občana: poprvé se mluví o **rovnosti lidí v právech a svobodě**. Dalšími principy jsou:

- presumpce nevin
- svoboda vyznání
- ...

Charta OSN (1945): Tato charta zdůrazňuje úctu lid práv bez rozdílu pohlaví vyznání ...

Všeobecná deklarace lid. práv: V tomto dokumentu se zdůrazňují sociální práva (odměna za práci, odpočinek ...)

Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě(Helsinky 1975): zde se sešli zástupci všech evrop. zemí s zástupci USA a Kanady, všichni zástupci podepsali ZÁVĚREČNÝ AKT a zavázali se k dodržování lid. práv

Charta 77 dokument na protest proti potlačování lid. práv, autoři: V. Havel, Jan Patočka, Jiří Hájek

Amnesty International mezinárodní nezávislá organizace zabývající se lid. právy. Byla založena roku 1961 Brit. právníkem kvůli odsouzení portugalských studentů za připsání na svobodu.

3.7 V. Nejvyšší kontrolní úřad

Nezávislý kontrolní orgán dohlízející na hospodaření se státním majetkem a plnění stát rozpočtu.

3.8 VI. Česká národní banka

ČNB je ústřední banka státu, dohlíží na stabilitu měny, jejími doporučeními by se měla řídit vláda. V čele je Bankovní rada, jmenována Prezidentem. V čele stojí Guvernér.

3.9 VII. Územní samospráva

Územní samospráva je dvoustupňová. Vyšší územně samosprávné celky (kraje), nižší územně samosprávné celky (obce).

3.10 VIII. Přejídná a závěrečná ustanovení

3.11 Listina základních práv a svobod

Má 6 hlav, je součástí ústavního pořádku ČR.

3.11.1 Obecná ustanovení

Základní práva a svobody jsou nezadatelné⁹, nezczizitelné¹⁰, nepromlčitelné¹¹ a nezrušitelné.

3.11.2 Lidská práva a základní svobody

Základním právem je právo na život. Lidé na svých právech mohou být omezeni pouze zákonem.

Základní lidská práva a svobody

Obviněného nebo podezřelého z trestného činu je možno zadržet jen v případech stanovených v zákoně. Zadržaná osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, vyslechnuta a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu. Soudce musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o vazbě, nebo ji propustit na svobodu.

Každý má právo vlastnit majetek, avšak pokud je to ve veřejném zájmu má stát právo danou osobu vyvlastnit.

Je dáno právo na nedotknutelnost obydlí a listovního tajemství.

Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání. s

Znát 4 práva z této hlavy!!

Politická práva

Právo se shromažďovat a svobodně projevovat a svobodně získávat informace. Právo zakládat politické strany.

Soudní práva

- Každý má právo na spravedlivý soudní proces.
- Svých práv se můžu domáhat pokud jsem na nich poškozen rozhodnutím státní správy.
- Každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy.
- **Je ctěna presumpce nevinu.**

Typy právnických profesí:

Soudce soudí.

Státní zástupce hájí zájmy státu, vznáší obžalobu a navrhuje výši trestu.

Notář do své funkce je jmenován ministrem spravedlnosti. Může poskytovat právní radu, ověřovat pravost některých dokumentů. Dohlíží na průběh soutěží. Výstupuje jako soudní komisař v otázkách dědictví.¹²

⁹Znamená, že práva nejsou výtvozem státní moci, ale stát je musí uznat chce-li být vnímán jako právní.

¹⁰Nelze je nikomu odebrat.

¹¹Jsou trvale vymahatelná.

¹²Jejich počet je stanoven na spát pod působnost určitého soudu.

Advokát je osoba, která musí mít slouženou advokátní zkoušku. Ten zastupuje a hájí své klienty. Pokud si ho někdo nemůže dovolit je člověku *ex offo* přidělen.

4 Úvod do práva

Právo vzniká už v antice, protože lidé nedodržovali závazky, tak aby fungovala společnost.

Právo je souhrn právních norem platný na území daného státu a státní mocí vynutitelný

- Ve společnosti existují právní normy, morální normy, náboženské
 - o Morální normy nejsou psané, předávají se výchovou, není za ně žádný trest jen výčitky svědomí
 - o Právní psané, regulují chování lidí, aby si nedělali, co chtějí, za jejich porušení trest (např. odnětí svobody), závazné pro všechny (cizinci také, na krátké návštěvě, dlouhodobém pobytu)
 - Každý stát si vytváří specifické právní normy (co je někde povoleno, může být jinde zakázáno-potraty, trest smrti, polygamie)

Funkce práva

Kontrolní

Právní jistota člověk ví co může od svého jednání očekávat.

4.1 Právní vztahy

Jsou to spol. vztahy upravené právními normami. Tyto vztahy tvoří:

Účastníci právních vztahů, jsou fyzické či právnické osoby

- Fyzická osoba vzniká narozením¹, končí úmrtím či úředním prohlášením za mrtvého. Každá fyz. osoba má **právní osobnost**, tzn. způsobilost mít práva a povinnosti a **svéprávnost**, tj. způsobilost k právním úkonům. Každá fyz. osoba má právo na ochranu osobnosti, osobních údajů, zdraví, života a majetku.
- Právnická osoba, je uměle vytvořený subjekt (fyz. osoba, více fyz. osob, instituce, společnost, ...). Stát je také práv. osobou. Vznikají smlouvou nebo zakládací listinou, musí být zaevidovány (obch. rejstřík) zde musí být název a sídlo společnosti.

Obsah jsou práva a povinnosti účastníků.

Předmět je cíl ke kterému právní vztahy směřují.

4.2 Rezdělení práva

4.2.1 Podle místa působnosti

Mezinárodní právo upravuje vztahy mezi jednotlivými zeměmi.

Vnitrostátní právo si vypracoval každý stát pro své právní potřeby.

¹V určitých situacích může být jako fyz. osoba chápáno již počaté dítě.

4.2.2 Veřejné a soukromé právo

Veřejné právo upravuje vztahy mezi fyz. a práv osobami a státem. Např. ústavní právo, správní právo, trestní právo, finanční právo (daně, ...)

Soukromé právo upravuje vztahy mezi fyz. a právnickými osobami. občanské právo, (upravuje především majetkové vztahy mezi osobami), rodinné právo, obchodní právo

Pracovní právo tvoří vyjímku a patří do obdobných skupin.

5 Občanské právo

Občanské právo hlavně upravuje přvažně majetkové vztahy mezi jednotlivými osobami. Občanské právo vychází z ústavního práva.

Důležitou součástí je **Občanský zákoník** ten byl vydán roku 2012 a vstoupil v platnost r. 2014. Skládá se ze 4 částí:

1. Popisuje kdo je fyzická a právnická osoba (zmínky o jménu a příjmení, smrt, ...)
2. Rodinné právo
3. Majetkové právo (nabytí, pozbytí majetku, ...)
4. Smlouvy, závazkové právo
5. Závěrečná ustanovení

5.1 Majetkové právo

Vlastnictví znamená, že vlastník má právo věc držet, nakládat s ní, používat její plody,

Vlastnictví lze získat, ztratit dvma způsoby:

Převedem kopě, prodej, darování

Přechodem díky dědictví.

Součástí vlastnictví mohou být věci jak hmotné tak nehmotné.

5.2 Rodinné právo

5.2.1 Vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi

Matka a otec dítěte jsou jejich biologickými rodiči. Po narození jsou rodiče povinni postarat se jak materiálně tak citově o dítě. Rodiče jsou povinni se starat o své děti dokud studují nejpozději však do 26 let.

5.2.2 Náhradní rodinná péče

Vždy o náhradní rodinné péči rozhoduje soud.

Babybox – dítě nesmí mít u sebe doklady (jinak hrozí rodičům trestní stíhání).

Individuální rodinná péče

- **Osvojení**¹ osvojitelé musí být vždy manželé, u párů je monitorováno prostředí, dítě je jim svěřeno a následně dochází k rozhodnutí o svěření do péče (rok), dítě je právně brán jako člen rodiny (dědictví...), lze osvojit i dospělou osobu
- **Pěstounská péče**, pěstoun může být i jeden, pěstouni dostávají odměnu od státu, častokrát se do ní dostávají děti nevhodné pro osvojení, děti jsou v péči pouze do 18 let

¹V ČR je o něj poměrně velký zájem.

- **Poručnictví** spec. forma rod. péče, vzniká kvůli neschopnosti rodičů se starat o děti. Pokud někdo z jejich blízkého okolí projeví zájem postarat se i dítě, pak se o něj může starat.

Kolektivní

- Kojenecký ústav do 2 let
- Dětský domov od 2 let pokud se nenajde pěstoun
- SOS dětské vesničky, klokánek – dočasné zařízení

5.3 Závazkové právo

Týká se závazků, nejčastěji smluv.

5.3.1 Smlouvy

Musí být uzavřeny dobrovolně, obě strany mají právo rozumnět obsahu smlouvy. Uzavření smlouvy má právní váhu. Může být uzavřena písemně nebo ústně, pouze některé smlouvy (stanoveno zákonem) musí mít písemnou podobu.

Konkludentní smlouva je taková smlouva ze které je patrný účel uzavření smlouvy.

Občanský zákoník dnes straní slabším stranám.

Smlouva která byla uzavřena

Kupní smlouva je smlouva, u které prodávající převádí vlastnická práva na kupujícího. ze smlouvy musí být jasné co bylo prodáno.

Darovací smlouva darující převádí vlastnická práva na obdarovaného, nesmí obsahovat podmínku společenské služby. Pokud obdarovaný nezachází s věcí podle záměrů dárce tak ji může chtít zpět.

Nájemní smlouva Pronajímatel za nájemné pronajímá majetek nájemci. Nájemce se o věc musí pravidelně starat. Pronajímatel si může určit podmínky pronájmu.

5.4 Dědictví

Převedení majetkových práv ze zůstavitele (nebožtíka) na pozůstalého. Dědit může fyzická i právnická osoba². Součástí dědictví jsou všechny dluhy (na začátku se může dědic vzdát práva dědit).

Lze dědit:

Dědická smlouva při dědění smlouvou nelze odkázat veškerý majetek, ten člověk se pak nepočítá mezi dědice(nemusí hradit dluhy).

Závěť K závěti by se mělo přistupovat jo k poslednímu právní zůstavitele. Závěť musí obsahovat datum (platí vždy nejmladší).

- *Holografní závěť* – sepsána vlastní rukou
- *Alografní závěť* – sepsaná jiným způsobem než vlastní rukou, je porížena za přítomnosti dvou svědků (nejsou zainteresovaní na dědictví)
- Notářský zápis – návštěva notáře následně se závěť nechá u notáře (1 200 Kč)

Nepominutelný dědic jsou všechny děti zůstavitele a mají právo na část dědictví.

²Dědit může i práv osoba, která ještě nevznikla ale do roka vznikne.

Veřejná listina – závěť sepsaná notářem

Zákon Pokud se neobjeví závěť, dědí se podle zákona.

Pokud rodič nechce aby děti zdědily majetek může je **vydědit** a to pro následující důvody:

- dítě bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody v době trvání nejm. 1 roku na *úmyslný* trest čin,
- vede trvale nezřízený život (Alkoholismus, prostituce. . .),
- neposkytl pomoc, kterou jako potomek poskytnout měl,
- potomek je velmi zadlužený a počíná si marnotrapně, že je obava o majetek

Pokud se nanajde žádný dědic, majetek připadá státu jako *odúmrtě*.

6 Trestní právo

Má za úkol ochránit majetek a také prevenci dalších nebezpečných jednání.

6.1 Trestní právo hmotné

Definuje trestné činy, kdo je pachatelem TČ, druhy TČ a druhy trestů.

Trestný čin je charakteristický:

- míra společenské nebezpečnosti
- je popsán v trestním řádě
- je tam určitá míra zavinění.

Pachatel TČ tím je FO nebo PO, za toho je považován člověk, který jej spáchal, pokusil se o něj, podílel se na něm (objednali si ho, naváděl k němu, či o něm věděl...)

Nezletilý < 15 let, tato osoba nemůže být trestně stíhána, zákonný zástupce musí uhradit vzniklou škodu. Dítě je předáno do diagnostického ústavu.

Mladistvý 15 – 18 let, mají základní trestní odpovědnost, dostávají poloviční sazbu trestu dospělých, můžou dostat maximálně 10 let, kvůli resocializaci

Dospělý > 18 let, plná trestní odpovědnost

Druhy trestných činnů soud může jednání kvalifikovat jako jednání v beztrestnosti,

- nesvéprávnost
- věk
- nutná obrana
- jednání v krajní nouzi (například když jde o život)
- oprávněné použití zbraně

6.1.1 Tresty

1. Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty

- (a) odnětí svobody,
- (b) domácí vězení,
- (c) obecně prospěšné práce,
- (d) propadnutí majetku,
- (e) peněžitý trest,
- (f) propadnutí věci,

- (g) zákaz činnosti,
- (h) zákaz pobytu,
- (i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- (j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- (k) ztrátu vojenské hodnosti,
- (l) vyhoštění.

2. Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak,
- (a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
- (b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- (c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.
3. Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest (§ 54).

Odnětí svobody: může být podmíněné či nepodmíněné

- pokud je člověk podmíněně odsouzen nejde do vězení a nesmí během podmínky spáchat trestný čin
- nepodmíněný trest, palcatel natupuje výkon trestu, po výkonu části trestu lze požádat o podmíněné propuštění.

Polehčující okolnosti: spolupráce, vyjádření lítosti, náhrada škody

Přítěžující okolnosti: opakovaná trestná činnost,

6.2 Trestní právo procesní

Upravuje postup orgánů činných v trestním řízení.

Orgány: Policie, soudy, státní zastupitelství.

7 Pracovní právo

Upravuje vztahy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

Zaměstnanec je FO k práci způsobilá.

Zaměstnavatel je FO nebo PO

Zaměstnání lze získat

volba např člen Parlamentu ČR

jmenování je přímo někým jmenován

smlouva je nejčastější

Pracovní smlouva Musí obsahovat

- os. údaje zaměstnance
- název a sídlo zaměstnavatele
- **Místo práce**
- **popis práce**
- výše mzdy
- druh pracovního poměru (automaticky se bere poměr na dobu neurčitou)
- **datum**

Poměr na dobu neurčitou je výhodnější pro zaměstnance

Před podpisem prac. smlouvy jsou obě strany seznámeny s právy a povinnostmi.

Práva a povinnosti zaměstnavatele Musí vytvářet příznivé prac. prostředí, zadává práci, poskytovat zaměstnanci stravování...

Pracovní smlouva začíná daným datem běžet. Existuje zkušební lhůta během které lze bez udání důvodu ukončit prac. poměr.

Ukončení prac. poměru:

Událostí smrt, krach společnosti

Právním úkonem: Jednostranný výpověď, okamžité zrušení

Dvoustranný dohoda

Výpověď: Takto lze ukončit prac poměr jak zaměstnanec tak i zaměstnavatel.

Zaměstnanec nemusí udat důvod výpovědní lhůta je dvouměsíční.

Zaměstnavatel musí být uveden důvod (lze se u soudu hájit), v případě že se ruší dané místo (výpověď pro nadbytečnost) je zaměstnanec povinen zaplatit odstupné v min výši 3 měsíčních mezd.

Okamžité zrušení člověk je vyhozen na základě hrubého porušení prac kázně¹. V případě nepodmíněného odsouzení za úmyslný trestný čin minimálně na jeden rok lze rozvázat prac poměr.

Dohoda obě strany se dohodnou ns ukončení prac. poměru

7.1 Pracovní podmínky mladistvých

Mladiství smějí vykonávat pouze práce odpovídající jejich fyzickému a psychickému stavu, tzn. nesmí například chodit na noční směny či vykonávat práce přesčas. Mladiství musí mít **Lékařskou prohlídku** a absolvovat ji minimálně jednou za rok.

¹alkohol na pracovišti, krádež na pracovišti

Část III

Filozofie

8 Úvod do filozofie

Název odvozen od *filo*–miluji, *sofie*–moudrost. Vzniká na východě (v Číně a Indii). Řecká filozofie je vnímána jako první ucelený systém poznatků.

První filozofové se zabývají s problémy vzniku světa. Dnešní filozofové se zajímají o konkrétní problémy člověka.

Aristotelés přichází s rozdělením filozofie na:

Teoretická –matematika, fyzika

praktická –etika, politika

poetická

V 19. století se vyčleňují ostatní spol. vědy. Dnes bývá filozofie rozdělována jinak.

teoretická f. –

Ontologie (*On* – bytí), věda o bytí a podstatě života (Patří sem dva základní pojmy: **Materialismus** a **Idealismus**, Monismus, Dualismus, Pluralismus)

Gnozeologie (též *Noetika*, *Epistemiologie*) – teorie poznání (*Agnosticismus*, *Racionalismus*, *Senzualismus*, *Empirismus*), patří sem také **logika**

Praktická f. (aplikovaná) –

Axiologie – (*axia* – hodnota) věda o hodnotách

Etika – (*éthos* – zvyk, obyčej) věda o morálce a chování

Estetika – nauka o krásnu

Filozofická antropologie – uvažuje o existenci člověka

mezní disciplíny –

Filozofie práva

⋮

8.1 Filozofické pojmy

Materialismus ,*Materia* – látka ,tvrdí že základem světa je hmota či látka. (Například atomisté)

Idealismus , *Idea* – myšlenka (Platón. . .)

Monismus existuje jedna látka

Dualismus existují dvě látky

Pluralismus existuje více látek (např atomisté)

Agnosticismus popírá poznatelnost světa

Racionalismus svět je poznatelný díky rozumu

Senzualismus smyslové poznání světa

Empirismus svět je poznatelný díky zkušenostem

logika věda, která se zabývá o zákony a formy správného usuzování

Panteismus existuje jeden bůh, který je všude kolem nás a je za vším.

9 Řecká filozofie

První filozofové se zabývají s problémy vzniku světa. Tito lidé se zajímali mimo jiné častokrát i o jiné vědy.

9.1 Milétská škola

7. století před naším letopočtem

Město Milét bylo jednou z 12 Ionských měst (dnešní Turecko). Milétská škola lze označit za **školu najivního materializmu**.

Thálés z Milétu (624–548) Obchodník, který využíval svých cest k poznání např. Asie či Afriky. Proslavil se v geometrii a astronomii (předpověděl zatmění slunce).

Tvrdí, že základem světa je voda. Země má podle něj podobu plochého kotouče, který se vznáší na vodě.

Anaximédés Tvrdí, že základem světa je vzduch. Ten může buď zhoustnout či se může naředit. Zahušťováním vzniká voda, ta v půdu, ta v kámen. Pokud vzduch řídne, přeměňuje se v oheň. Země je podle něj kotouč, který se vznáší ve vzduchu.

Správně stanovil pořadí měsíce a slunce vůči zemi.

Anaximandros Zbytky díla o přírodě. Sestavil nebeský glóbus kde poskládal postavení planet. Země má podle něj podobu válce obklopenou kulovým nebem. Mícháním látek vzniká *apeiron*, pralátka světa.

9.2 Pythágorejci

Zastupovali idealismus. Kritika vlády – neexistuje spravedlnost.

9.2.1 Pythágoras ze Samu (580–500)

Byl bohatým obchodníkem. Kritizovali tehdejší vládu, tvrdí že neexistuje spravedlnost.

Všechna tělesa se pohybují a přitom vydávají hudbu, kterou neslyšíme (*hudba sfér*).

Obohatil filozofii o slovo *kosmos*

Podstatou světa je číslo. Číslo **jedna** je součástí všech ostatních – **základní číslo**. Číslo 10 je nejlepší ze všech, součet $1+2+3+4$ (1 – bod, 2 – přímka, 3 – rovina, 4 – prostor).

9.2.2 Ostatní pythágorejci

Filoláos Říká, že pro život člověka je nejdůležitější **harmonie** a ta vzniká **spojováním protikladů**. Příkladem harmonie je sudé a liché, jedno a mnohé, omezené a neomezené, mužské a ženské, dobro a zlo, ...

9.3 Herakleitos

Má blízko k materialistům, protože existovala *praenergie*, ta se přeměnila v oheň.

Dialektika – věda o vývoji. *Oheň může pomalu vychasínat až vyhasne, ale pokud přidáme palivo může hořet dál.*

Vše plyne – *panthe rei*, aneb dvakrát nevstoupíš do téže řeky.

9.4 Eleaté

Je typické, že na základě logických argumentů vyvracejí pohyb.

Xenofánes z Kolofonu Kritizoval Homéra za to že dával bohům špatné lidské vlastnosti.

Parmenidés Říká:

Svět je koule, která je plná. Protože pohyb může existovat jen v prázdnu tak pohyb neexistuje.

Zénon z Eleje Používá slovo dialektika, tvrdí že je to „umění vést logický rozhovor“. Používá *aporie*, důkazy pro vyvrácení pohybu.

- Letící šíp – odtud vyplývá, že **letící šíp stojí**.

... To vyplývá z předpokladu, že čas se skládá ze samých ‚nyní‘. Pokud totiž tento předpoklad neplatí, nevyplyne ani výše zmíněný závěr.

- Achylés a želva, Achylés nemůže želvu dohnat, protože ona je vždy o kousek napřed.
- Dichotomie – závodník nikdy nemůže do cíle dorazit protože v konečném čase nelze projít nekonečné množství bodů.

9.5 Mladší fyzikové

Materialisté.

Empedokles Vzdělaný člověk s širokým zájmem (medicína, právo, ...), věří v reinkarnaci.

Spojuje učení svých předchůdců. Tvrdí že základem světa jsou 4 živly: oheň, voda, země, vzduch. Živly se pohybují, pohyb způsobují 2 protikladné síly, láska a svár.

Anaxágoras Země je plochá, má tvar bubny. Základem světa jsou semena, kterých je nekonečné množství. Každé semeno má v sobě zárodek svého opaku. Semena jsou zárodkem nás – světového rozumu.

9.6 Atomisté

Materialisté. Snažili se racionálně vysvětlit. *Atomos* – dále nedělitelný, hmota se nedá dělit do nekonečna.

Leukippos Představitel kauzalita (příčinnosti) – všechny děje mají příčinu.

9.6.1 Démokritos

Pocházel z rodiny obchodníka. Autor teorie, že základem světa jsou atomy. Atomy se liší **tvarem, velikostí, polohou**. Lidská duše je složena z atomů, ty jsou kulaté. Mluví o tom že atomy se pohybují mechanickým vířivým pohybem, protože každý atom má na svém povrchu háčky. Při srážce se mohou pomocí háčků spojit, či se spojení může rozbít. Atomy mají primární vlastnosti (hustota, hmotnost, tvrdost), sekundární vlastnosti (chuť, vůně, teplo, ...). Sekundární vlastnosti vznikly tak, že se lidé domluvili, jaké vlastnosti jimi jsou.

Klade velký důraz a **etiku**. Morální vlastnosti podle něj stojí nad ostatními.

9.7 Sofisté

Idealistická škola.

Prothagoras přichází s myšlenkou že společnost nepotřebuje pravidla, ale stačí se řídit **právem silnějšího** (těm je dovoleno vše).

9.8 Sókrates

Narozen v Athénách, otec byl sochař matka porodní bába. Sokrates se sám vyučil sochařem, avšak nikdy nesochyřil. Oženil se s ž XANTIPOU. Kvůli jeho rozhovorů byl obžalován ze špatného vlivu na mládež a bezbožství. Byl odsouzen k trestu smrti.¹

Nikdy nenapsal žádné dílo, známe ho z díla *Obrana Sokratova* od jeho žáka Platóna.

Vím, že nic nevím.

Jeho cílem bylo aby se lidé vzdělávali a zajímali o dění.

Sokratovský rozhovor Velkou část dne trávil na tržištích ve společnosti žáků a příznivců, kde jim kladl různé otázky. Otázky stupňoval do situací kdy nikdo nemohl odpovědět.

Tak jak porodní bába pomáhá na svět, tak by měl učitel pomáhat při vzdělávání. Žák by se měl učit sokratovským přístupem.

9.9 Platón

Žák Sokrata. Všechna jeho díla, krom obrany sokratovy jsou psána formou dialogu. Po Sokratově smrti opouští Athény, cestuje. Později se vrací zpět a zakládá fil. školu Academia. Je vnímán jako objektivní Idealista či Státovědec.

Politea (Ústava): Dílo se skládá ze dvou částí.

1. „Ústav je velké množství, vždy je tvoří lidé.“, Kritizuje formy vlády
 - oligarchie – Vládou bohatí, ti ne vždy musí být nejlepšími vládci. Vznikají dva státy, stát bohatých a stát chudých. Ten kdo vlastním přičiněním nemá právo žít mezi ostatními.
 - Demokracie – nejhorší typ vlády. Je vnímána se svobodou, pokud si někdo může dělat co chce tak je to špatně.
 - Tyranie – musí přijít po demokracii, protože jedině tyran může společnost uvést do pořádku.
2. Vlastní představa státu. Všechny děti jsou nejprve vzdělávány ve všech dovednostech. Ve dvaceti letech probíhá první „sýto“, ti nejslabší se zachytí ve stavu výrobců. Dále probíhá 10 let vzdělávání, itelektuální školení. Rozdělení společnosti do tří stavů, každý se může dostat do každého stavu
 - vládců (vzdělaní, **moudří** lidé)
 - strážci (odvážní, stateční bojovníci, hlavně velmi dobře ovládají své řemeslo) tomuto stavu je věnováno nejvíce pozornosti. Strážci nesmějí mít žádný majetek. Strážci nemají znát své děti.
 - výrobci (umírnění lidé)

Tato vize státu se nikdy nezrealizovala.

Objektivní idealismus Platón tvrdí, že existují dva světy, **pozemský svět** (ten je nedokonalý) a **svět idejí** (dokonalý). Na příkladu *Platónské jeskyně* demonstruje že lidé žijí v nedokonalém světě „uvnitř jeskyně“ a snažíme se napodobit venkovní svět, svět idejí. Pokud člověk zemře, tak duše opustí tělo a dostává se do světa idejí.

Díla : Kritón Zákony, Politikos.

¹Sokratés řekl že nelituje toho co dělal a že by to udělal znovu.

9.10 Aristoteles

Žák Platónův, ve 20 nastoupil do jeho Akademie. Otec byl lékař proto měl blízko k přírodním vědám.

Byl učitelem Alexandra Makedonského, se kterým se později spřátelil, díky němu mohl dělat svůj výzkum.

Logika: (v tehdejší době ji Aristotelés označoval jako *Analytika*). Aristotelés tvrdil že není důležité co si člověk myslí, nýbrž jak myslí. Základem správného myšlení jsou pojmy a aby bylo myšlení správné musí být pojmy správné. Pojem je správný lze-li ho definovat.

Podle něj součástí definice musí být že definovaná věc je součástí nadřazené množiny, ale musí mít speciální vlastnosti. Podle toho tvrdí že jsou pojmy s vyšší obecností a pojmy s nižší obecností.

Pojem je, pojmenování množiny pojmu nadřazené, výčet spec. vlastností.

Tvrdí že existuje 10 kategorií, které nad sebou nemají pojem vyšší obecnosti. (Substance, Kvalita, Kvantita, Relace). Spojováním pojmů vznikají soudy, ty mohou být pravdivé či nepravdivé. Spojováním soudů vzniká úsudek.

Pojem + Pojem = Soud (True/False) Soud + soud = úsudek

Sokratés je člověk. Člověk je smrtelný. \Rightarrow Sókratés je smrtelný.

Metafyzika doslova *za něčím*. Otázky původu člověka, důvodu jeho života a o původu věcí. Formuloval 4 příčiny jsoucna

Látka materiál, z něhož jsou vyrobeny věci (*causa materialis*)

Forma tvar věcí (*causa formalis*).

Působení ² interakce věcí s okolím

Účel

Např u člověka je látkou tělo a formou duše.

Duše mohou být u živých věcí

- vegetativní (rostliny)
- smyslová (živočichové)
- rozumová (lidé)

Kategorizoval organizmy.

Politika V tomto díle tvrdí že člověk je *zoon politikon* (tvor společenský), tzn. že k životu potřebuje společnost lidí, lidé zakládají rodiny, z těch jsou obce z těch je stát, ten potřebuje **vládu, ústavu, obranu**. Společnost podle něj potřebuje pravidla a zákony.

Vláda podle něj může být špatná nebo dobrá.

Dobré vlády

Monarchie – vládne jeden

Aristokracie –

Politea – vládou všichni

špatné vlády

Tyranie – vláda jednoho špatného

Oligarchie –

Demokracie – nejhorší typ vlády

²(věci na okolí) někdo tu věc vyrobil

9.11 Stoikéové

Stoa - sloup, Poikilé

Dělí vědu na

- logiku (dialektika - ve symslu eleatů, rétorika)
- fyzika – materialisté, monoteisté
- etika – nejdůležitější část fil. systému. Nejdůležitější pro člověka je, aby byl rozumný. Rozumný člověk je schopen rozlišit co je dobro a zlo. Jediným příkladem dobra je cnost a jejím protějškem je nectnost, zbytek není ani dobré ani špatné, nýbrž lhostejné. Pro rozlišení dobra a zla je zapotřebí odbourat afekty, ty ovlivňují naše jednání. Úkolem člověka je boj proti afektům.

10 Středověká Filozofie

10.1 Scholastika

Ranná scholastika je charakteristická sporem o *univerzalia*. Zde jsou dva přístupy k obecným pojmům.

Nominalisté ti tvrdí že obecné pojmy neexistují

Realisté pro ně obecné pojmy existují.

Již ve středověku se objevují filozofové, kteří označují tento spor za zbytečný např. Pierre Abelard.

10.2 Arabská filozofie

Arabský svět se začíná zajímat o Antické učení, zejm. o Aristotela.

Al Farabí Pobýval dlouho v Damašku. Napsal *Traktáty Čistých bratří*, souvisí s jeho členství ve stejnojmenném spolku.

Východní arab filozofie

Abú Alí Ibn Síná (Avicenna) byl lékař a filozof. Snažil se arabům přiblížit Aristotelovo učení, zejm. logiku. Autor *Knihy poznání*.

Západní arab. filozofie

Muhamad Ibn Rušd (Averroes) žil ve španělsku. Podrobně studoval Aristotela.

11 Renesance

11.0.1 Nicolo Machiavelli

V díle je návod jak se chovat jako panovník, tvrdí že zásadní pro každý stát být sjednocený a silný. Tvrdí že chtěou-li lidé se dostat k moci tak stačí pokud zlikviduje svého předchůdce a jeho rodinu a sympatizanty v co nejkratší době. Tvrdí že lidem je jedno kdo vládne, jen se jim nesmí sahat na majetek.

Tvrdí že vše souvisí s lidmi: „*A když tedy je panovník nucen uměti dobře se chovati jako zvíře, musí si vzít za vzor lišku a lva. Lev se totiž nedovede ubránit nastraženým pastím a liška se nedovede ubránit vlkům. Chce-li tedy někdo uniknouti nástrahám, musí býti liškou, a kdo chce zastrašiti vlky, musí býti lvem. Ti, kteří jsou jenom lvem, nechápou svůj prospěch.*“

Část IV

Ekonomie

12 Úvod do ekonomie

Ekonomie je spol věda jejíž název je odvozen z řeckého *oikos* – hospodářství, domácnost a *nomos* – zákon, pravidlo. Zabývá se fin. chování subjektů (lidí, firem či státu).

Mikroekonomie – chování domácností, firem a států

Makroekonomie zkoumá ekonomiku jako celek. Díky jednotlivým ukazatelům lze porovnávat úroveň států. Mezi veličiny patří: HDP, míra nezaměstnanosti, inflace...

Normativní – popisuje ideální stav (jak snížit nezaměstnanost)

pozitivní – objektivně hodnotí realitu

Ekonomika Souhrn ekonomických činností, které probíhají v daném subjektu.

12.1 Vztah ekonomie k ostatním vědám

Psychologie chování lidí na trhu práce, chování lidí při nakupování

Sociologie průzkumy na trhu

politologie politická rozhodnutí ovlivňují ekonomiku

Matematika umožňuje popsat ekonomiku, používají se statistické metody

12.2 Ekonomické systémy

- *Co vyrábět?*
- *Pro koho vyrábět?*
- *Jak vyrábět?*

Podle odpovědí na tyto otázky se rozlišují násl. systémy.

12.2.1 Tradiční, zvykový, ekonomický systém

Vychází z rozhodnutí nějaké kmenové rady, co se bude pěstovat, kolik...

S rozvojem nástrojů a nových technologií dochází k dělbě práce a může se vyrobit více než se spotřebuje (to si přisvojuje kmenová rada).

Příklad: centrální afrika, amazonský prales

12.2.2 Příkazový systém

Také centrálně plánovaný. Politická špička, elita, rozhoduje o výrobě.

Například v ČSSR během totality. Komunisté naplánovali také výši mezd.

Př. Kuba, KLDR

12.2.3 Tržní ekonomika

Tržní systém v čisté podobě dnes neexistuje.

Trh je řízen **nabídkou a poptávkou**.

12.2.4 Smíšený systém

Do tržního systému je zasahováno popřípadě je podporován státem.

12.3 Trh

Místo, kde se setkává nabídka s poptávkou.

Trh je řízen vztahem N-P. Prodávající chce co největší zisk, nakupující chce co nejlevněji nakoupit.

Trh zboží a služeb tento trh se odvíjí od ceny.

Trh práce zde je ústřední pojmem mzda.

Trh financí : půjčování peněz

Pdle velikosti se trhy dělí na

Malé obce, či města

Národní v rámci státu

Světový propojeý mezi státy

Dílčí směna jednoho druhu zboží

Agregátní vyskytují se všechny druhy zboží

12.4 Živnost

Zákon o živnostenském podnikání 455/1991.

Živnost je soustavná podnikatelská činnost, provozovaná za účelem dosažení zisku, vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost.

Může ji provozovat každá FO i PO, která získala živnostenské oprávnění. Pro zisk oprávnění je zapotřebí splnit násl. podmínky

- osoba je svéprávná¹

- Bezúhonost²

Živnost nemůže provozovat ten kdo je v konkurzu či mu byl zavrhnut insolvenční návrh.

Druhy živností jsou

Ohlašovací po splnění podmínek stačí nahlásit živnost.

¹dovršení 18 let či *přivolení soudu* podnikání od 16 let se souhlasem zák zástupce.

²Osoba nesmí být odsouzena za úmyslný TČ související s podnikáním.

- Řemeslné – je zapotřebí osvědčení o získání vzdělání ³
- Volné – není zapotřebí odborná způsobilost, např. Realitní činnost, reklamní činnost, ...
- Vázané – je spojena s odbornou způsobilostí, podnikání v oblasti nakládání s nebezpečnými odpady, oční optika, ...

Koncesované tyto mohou být porvozovány pouze na základě koncese - *státní povolení pro provozování činnosti*. Stát chce mít kontrolu, kdo tyto živnosti vykonává.

Příklady: výroba, výzkum a prodej výbušnin, činnost spojená se zbraněmi a střelivem, pálenice na pálení alkoholu,

12.5 Obchodní společnosti

Obchodní společnost je právnická osoba, většinou založaná více osobami. Vzniká zápisem do obchodního rejstříku.

Veřejná obchodní společnost (v.o.s.) podpisy zakladatelů musí být úředně ověřeny. za závazky ručí všichni stejným dílem. Zaniká smrtí jednoho ze společníků.

Komanditní společnost Je tvořena komanditisty (ručí částkou minimálně 5 000 Kč) a komplementáři (ten má vyšší postavení, dává do společnosti totiž vyšší vklad, ručí celým svým majetkem, může vést jednání za celou společnost).

³Výuční list, Maturitní zkouška, Absolvování rekvalifikačního kurzu, Doložených 6 let praxe.